

TATIANA DE ROSNAY

TATIANA OVER TAMARA

IN HET VOETSPOR VAN TAMARA DE LEMPICKA

Tamara de Lempicka (1898-1980) groeide op in het destijds zeer mondaine Moskou en Warschau, maar moest tijdens de Russische Revolutie naar Parijs vluchten. De vijftwintigjarige bohémienne voelde zich als een vis in het water tussen de kunstenaars van Montparnasse. Tussen haar cocktailparty's, bezoeken aan nachtclubs en seksuele avontuurtjes door schilderde ze als een bezetene, op de been gehouden door cocaïne. Om aan het opkomende fascisme te ontsnappen, vestigde ze zich in New York, waar ze haar extravagante levensstijl voortzette.

Sinds schrijfster Tatiana de Rosnay op haar vijftiende een schilderij zag van de Poolse art-decokunstenares Tamara de Lempicka, is zij altijd gefascineerd geweest door De Lempicka's werk en haar leven: achter het stuur van haar groene Bugatti is de koningin van de *roaring twenties* bezig haar eigen legende te creëren, bestaande uit schandalen en geheimen, absolute elegantie en voortdurende ballingschappen.

Hoewel haar werk enkele decennia in de vergetelheid is geraakt, heeft zij sinds de jaren tachtig weer grote erkenning gekregen en hangt haar werk in toonaangevende musea over de hele wereld.

Een leven groter dan het leven zelf, dat bestsellerauteur Tatiana de Rosnay (*Haar naam was Sarah*) al even gepassioneerd beschrijft in *Tatiana over Tamara. In het voetspoor van Tamara de Lempicka*.

TATIANA DE ROSNAY

Tatiana over Tamara

In het voetspoor van Tamara de Lempicka

Vertaald uit het Frans door Saskia Taggenbrock

uitgeverij
ORLANDO

© 2018 Tatiana de Rosnay en Éditions Michel Lafon
Oorspronkelijke titel *Tamara par Tatiana*
Oorspronkelijke uitgever Éditions Michel Lafon, Parijs
© 2022 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv,
Amsterdam en Saskia Taggenbrock
Omslagontwerp Mariska Cock
© Omslagbeeld Therese Bonney/AFP Photo/ANP
© Foto auteur Charlotte Jolly de Rosnay
Zetwerk Pre Press Media Groep
ISBN 978 90 832551 1 8
NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

Ik ben vijftien als je in mijn leven komt. Ik ken je naam nog niet. Ik weet niets van je. Je zelfportret, achter het stuur van een groene Bugatti, is het eerste wat ik van je zie als ik door een kunsttijdschrift blader.

Je sierlijkheid. Je elegantie.

Ik weet nog niet dat jij het bent, dit verleidelijke wezen met sensuele lippen, de gehandschoende vingers rond het stuur geklemd. Het is je uitdrukking die me raakt; een mengeling van hunkering en hardheid die kenmerkend voor je is. Je mond is felrood, je blik koel. Twee blonde krullen komen onder je stoere helm vandaan. Je glimlacht niet. Je pupillen stralen van nonchalance. Je oogleden schitteren onder een iriserende make-up.

Het is alsof je zei: *Kijk naar me. Ik weet wat ik wil. Ik weet precies wat ik wil. Aan de kant, allemaal. Buig. Ik ben vrij. Niets zal me tegenhouden. Ik rijd in een racewagen en zo leef ik mijn leven. Laat me erlangs. Jullie zouden me het liefst tegenhouden? Onmogelijk. Jullie dromen van een kus, een omhelzing? Waarom niet. Maar ik ben degene die beslist. Ik. Tamara de Lempicka.*

Je naam.

Bijna een pseudoniem. Een artiestennaam. Een naam voor een verleidster. Een naam die je trots onder je werken zet.

Wie gaat er schuil achter dat imago van absolute perfectie dat je zo graag uitdraagt?

Ik wil de zijsporen van je pad naar de roem betreden, uitdiepen wat zich achter de schermen heeft afgespeeld. Dit is waar ik graag naar op zoek wil: je entree in de schijnwerpers. Je meteorenkoers.

Maar wat heb je in de schaduw achtergelaten? Hoe heb je je legende vormgegeven?

Jij, de koningin van de *roaring twenties*, de kunstenaar die symbool staat voor dat gouden tijdperk.

Steek een sigaret op, Tamara, een van de vijftig die je dagelijks met zo veel smaak rookte. Luister naar me.

Laat me jouw verhaal vertellen.

Zelfs met je geboortedatum speel je vals, loop je te sjoemelen, te sjacheren. Koketterie? Ongetwijfeld. Je bent een geboren verleider. En verleiders zeggen niet hoe oud ze zijn.

Tegen journalisten overdrijf je, je neemt ze in de maling, je liegt. Je wist de sporen uit. Je beweert zelfs jonger te zijn dan je zus Adrienne, die in 1899 is geboren. Je zegt dat je in 1902 geboren bent. Volgens je biografen is het eerder tussen 1895 en 1898.

Nog een mysterie, je geboorteplaats. Je zegt Warschau. Maar het is Sint-Petersburg. Je lijkt je te willen ontdoen van alles wat Russisch aan je is. Zou dat zijn vanwege het bloed dat je van je vader erft, een Moskouse advocaat?

Die vader heeft je zijn blauwe ogen met zware oogleden nagelaten. Je vertelt dat je ouders elkaar hebben ontmoet in een luxe kuuroord, ergens in Europa. Dat is vaag. Het is een knappe besnorde man, die Boris Gurwik-Gorski. Gedistingeerd, aantrekkelijk. Je mooie moeder, Malvina Dekler, de verwende en geliefde dochter van een rijke Poolse bankier, trouwt begin jaren 1890 met hem. Het is geen lang leven beschoren, dat huwelijk met je vader. Ze hebben vijf jaar nodig om drie kinderen te krijgen, je broer Stanislaw, jij en je zus Adrienne, en dan is hij alweer gevlogen.

Je praat niet over hem. Je wist hem gewoon uit je leven. Alsof hij er nooit is geweest.

Desondanks zijn er foto's, zoals die waarop hij de kleine Stanzi op schoot heeft, waarop te zien is hoezeer je op hem lijkt. Wat is er van hem geworden, van Boris? Waarom is hij opeens verdwenen? Zijn je ouders gescheiden? Of is hij dood? Zelfmoord? Moord? Er hangt een zweem van schandaal rond je vader, waar je zorgvuldig omheen draait.

Veel liever vertel je de journalisten over de idyllische jeugd in het enorme huis van je grootouders, Bernard en Clémentine Dekler, vlak bij het Kremlin, in de Ilinkastraat. In dat welgestelde huis, waar het nooit aan geld ontbrak, was alles toegestaan.

De feesten waren luxueus, net als de kleding, die uit Parijs kwam. De Deklers woonden in Moskou, maar ze brachten hun tijd door in Sint-Petersburg, in Monte Carlo, in Mariënbad, in de meest prestigieuze hotels. De drie zussen van je moeder, Eugenia, Stéphanie en Franca, maakten ook deel uit van dit vrolijke, frivole vrouwengebeuren.

Al heel vroeg laat je je gelden als de prinses van een koninkrijk waar geen vaderfiguur meer is, behalve je grootvader Bernard, de vader van je moeder. Al van jongs af aan weet je op te vallen, aandacht te krijgen.

Toch schijn je niet mooi te zijn geweest in de klassieke betekenis van het woord. Je beschrijft jezelf als een 'dikkerdje'. Het maakt je niet uit. Je weet ervoor te zorgen dat alle blikken op jou gericht zijn.

Je bent de lieveling van je grootmoeder, Clémentine. Zij moedigt je aan om jezelf als bijzonder te beschouwen. Met je bruisende karakter overschaduw je zelfs je oudere broer. Autoriteit irriteert je.

Je houdt ervan om in het middelpunt van de belangstelling te staan. Dat is te zien op de foto waarop je voor een tafeltje en een grote klok staat. Je bent nog geen acht jaar oud, en je weet al hoe je je gezicht moet draaien om met een weerbarstige, uitdagende blik naar de fotograaf te kijken. Die zelfverzekerdheid! Toen al...

Wat je het liefste deed? Lekkere hapjes pikken uit de keuken van je grootmoeder met behulp van een lange vork, voor de ogen van de chef-kok en de dienstmeisjes. Vervolgens deelde je die uit aan je broer, je zus en je neven. Jij was de bendeleider, de baas. Niemand stelde jouw gezag ter discussie. Niemand gaf je een standje.

Urenlang luister je naar je grootmoeder die piano speelt in haar prachtige salon. Je bedenkt toneelstukken, waarin je jezelf de beste rollen toebedeelt, verkleed in extravagante fluwelen kostuums met parels.

Je maakt mooie bloemen van karton en in een opwelling, omdat een dienstbode het gewaagd heeft een opmerking te maken, ga je ze beneden op straat verkopen, en maak je de voorbijgangers wijs dat je kunstwerkjes uit Parijs komen.

Je houdt niet van school. Zo saai! Je praat liever met je grootmoeder, die haar jaarlijkse vakantie naar de Côte d'Azur en Italië voorbereidt, en die je vermaakt met haar reisverhalen, over wat er in het casino gebeurt, wie de mooiste jurk aanhad, wie het meeste geld heeft uitgegeven... Clémentine is net zo dol op Italiaanse musea als op roulette.

Hoe kun je ervoor zorgen dat je een seizoen met je grootmoeder mee mag naar de zuidelijke zon? Je bent slim. Je hebt het al snel bedacht. Je hoeft alleen maar een beetje te hoesten, toneel te spelen, om je naasten ongerust te maken. Je moeder besluit het zelf: je zult de strenge winter in Moskou vermijden door zes maanden met Clémentine mee te gaan naar Florence, Rome, Venetië en Monte Carlo.

Je grootmoeder hoeft niet lang na te denken. Op vakantie met haar lievelingskleinkind? Dolgraag!

Jullie vormen een opvallend stel dat niet onopgemerkt kan blijven. Een elegante oude dame en een jong meisje dat overal in geïnteresseerd is. Je koffers worden gevuld met brieven van je Moskouse vriendinnen, die verdrietig zijn omdat je zo lang weggaat, maar jij kijkt al vooruit, en je verlaat Moskou in jubelstemming.

Deze lange reis zal het pad voor je effenen, je de weg wijzen.

In Florence, aan de arm van Clémentine, ontdek je voor het eerst de meesters van de Renaissance. Elke dag loop je rond in het Uffizi Museum, verwonderd door zo veel schoonheid. Je grootmoeder wijst je geduldig op een perspectief, een kleur, een detail.

Je bent je er niet van bewust, maar ze is je aan het leren om te 'zien'. Om je eigen artistieke meningen te vormen.

Je kijkt aandachtig naar *De geboorte van Venus* van Botticelli. Je laat je betoveren door de *Venus van Urbino* van Titiaan. Je krijgt geen genoeg van de positie van de handen, het golvende haar, de stand van het hoofd.

Je bent gefascineerd door de lijnen waarmee deze grote meesters lichamen tekenen, door de manier waarop Caravaggio en Leonardo da Vinci het licht gebruiken – het beroemde chiaroscuro – door de keuze van een specifieke tint.

In Rome, nog altijd vergezeld door Clémentine, sta je te wankelen van geluk in de Sixtijnse Kapel, je hoofd in de nek om de imposante fresco's van Michelangelo te bewonderen. *De schepping van Adam* fascineert je het meest, die twee wijsvingers die elkaar licht aanraken, de sensuele indolentie van Adam die zijn arm loom naar God uitstrekt.

Later, in Venetië, laat je je meeslepen door Carpaccio, Tintoretto, Veronese, Bellini. Deze Italiaanse reis is zo belangrijk voor je dat je hem regelmatig zult overdoen: je zult je dochter mee hiernaartoe nemen, en later je kleindochters.

Op het hoogtepunt van je twaalfde jaar word je overweldigd door een intens verlangen dat je niet eerder hebt gevoeld. Jij wilt ook schilderen! In Menton, als jullie in het Grand Hôtel des Ambassadeurs verblijven, neemt je grootmoeder een jonge schilderdocent in dienst die je elke middag aquarellen laat maken. Hij heet Henri. Hij leert je stillevens te tekenen, mimosatakjes, de lucht, zeegezichten.

Van een uitstapje naar Rapallo neem je je werk voor hem mee: mooie zachtpaarse en rode bloemen. Je signeert met je voornaam, 'Tamara', met een vastberaden pen, gevolgd door de initiaal 'G'. Je vermeldt de datum en de plaats, als ijverige leerling.

Henri is groot, donkerharig, charmant. Hij heeft zulke mooie handen. En zijn ogen... Het is verwarrend als hij voor de ezel bij je komt staan. Je zou hem best graag willen zoenen.

Je wordt een vrouw. Je bent niet langer het mollige meisje. Je lichaam wordt langer, met rondingen waar ze horen. Je blonde haar is dik en golvend. Soms vergezel je Clémentine naar het casino, in Monte Carlo. Je mag het etablissement niet in, en dus moet je buiten wachten op je grootmoeder.

Je kledingkeuze is weloverwogen. Je draagt hoge rijglaarsjes, een roodfluwelen mantel, een verleidelijke, breedgerande zwarte hoed. Je drinkt nonchalant priklimonade voor de deur naar de zaal. Wat ben je zelfverzekerd! Ik zonderde me af op die leeftijd, doodsbenuwd bij het idee dat ik opgemerkt zou kunnen worden. Jij, daarentegen, zoekt de blik van anderen. Vooral van mannen. Rijpe mannen, die je vader zouden kunnen zijn.

Je bent nergens bang voor. Je weet al hoe je moet flirten, hoe je jezelf onweerstaanbaar maakt. Je weet te lonken met je blauwe ogen. Je grootmoeder, verrukt en geshockeerd tegelijk, moet een gedistingeerde man die met je wil trouwen terechtwijzen. Hij zal tijdens het diner niet meer aan jullie tafel mogen zitten.

Bij terugkomst in Moskou zijn je moeder en je zus onder de indruk van de jonge, elegante vrouw die je op dertienjarige leeftijd bent geworden. Je grootmoeder laat je portret schilderen door een kunstenares die bekend is in de welgestelde kringen van de stad. Je moet heel lang stilzitten en daar heb je een hekel aan. (Je weet nog niet dat je later van je modellen hetzelfde zult eisen.)

Je veracht het resultaat. Het is slecht getekend volgens jou, slordig. De lijnen zijn niet zuiver. Je bent ervan overtuigd dat jij het beter kunt dan deze dame die beweert kunstschilder te zijn. Toch heb je nog nooit in je leven iets geschilderd, behalve de aquarellen met je jonge docent. Je besluit Adrienne, je jongere zusje, als onderwerp te nemen. Je dwingt haar te poseren. Ze sputtert tegen, maar je geeft niet op.

Je begint steeds weer opnieuw. Je houdt verbeten vol. Je wilt dit portret absoluut laten slagen. Je omgeving constateert met trots dat je talent hebt.

Die dag begin je te dromen van een grote artistieke carrière. Maar zo ver is het nog lang niet, hè? Er zijn nog zoveel dingen te doen voor die tijd. Je mooi aankleden, optutten, behagen. Je grootmoeder heeft je in Frankrijk alles laten kopen wat je wilde, prachtige, weelderige, theatrale jurken van Paul Poiret, niet echt gepast voor een meisje van jouw leeftijd.

Wat dan nog! Je bent al bezig je legende te creëren.